

3. Organizaciono okruženje i kultura

Eksterno okruženje se odnosi na faktore i događaje izvan kompanije koji mogu da utiču ili deluju na nju.

1. Promenljiva okruženja

Postoje 4 osnovne karakteristike promenljivih eksternih okruženja: **promenljivost okruženja, složenost okruženja, ograničenost resursa i neizvesnost** (sa kojom se menadžeri mogu suočiti usled promenljivosti i složenosti okruženja i ograničenosti resursa).

1.1. Promenljivost okruženja je brzina kojom se menjaju opšte i specifično okruženje kompanije. U **stabilnom okruženju** promene se odvijaju sporo, dok se u **dinamičkom okruženju** promene se odvijaju vrlo brzo.

Prema **teoriji prekinute ravnoteže** kompanije prolaze kroz duge jednostavne periode postepenih promena, nakon kojih slede kratki periodi dinamičkih promena, koji se završavaju povratkom u stabilnost.

1.2. Složenost okruženja se odnosi na broj i snagu eksternih faktora koji utiču na organizaciju. U **jednostavnim okruženjima** postoji malo takvih faktora, a u **složenim** ima ih mnogo.

1.3. Ograničenost resursa se odnosi na dostupnost ili nedostupnost ključnih organizacionih resursa u eksternom okruženju organizacije.

1.4. Neizvesnost predstavlja koliko dobro menadžeri mogu da razumeju ili predvide koje će promene i trendovi u eksternom okruženju uticati na njihova preduzeća.

Kada okruženje nije mnogo predvidljivo i složeno i kada su resursi lako dostupni, **neizvesnost je mala** i menadžeri se osećaju sigurnim da mogu da razumeju, predvide i reaguju na eksterne faktore koji utiču na njihova preduzeća. Kada je okruženje vrlo promenljivo i složeno, a resursi teško dostupni, **neizvesnost je velika** i menadžeri verovatno nisu sigurni da mogu da razumeju, predvide i reaguju na eksterne faktore koji utiču na njihova preduzeća.

2. Opšte okruženje

Opšte okruženje se odnosi na privredu i tehnološke, društveno – kulturne i političke/zakonske trendove koji indirektno utiču na sve organizacije. Promene u bilo kom sektoru opšteg okruženja vremenom će se odraziti na većinu organizacija.

Sa druge strane svaka, svaka organizacija ima i svoje **specifično okruženje** koje je jedinstveno za privrednu granu kojoj dato preduzeće pripada, i direktno utiče na svakodnevno poslovanje tog preduzeća.

Četiri komponente opšteg okruženja su **privreda, tehnološki, društveno-kulturni i političko/zakonski trendovi**.

2.1 Privreda

Trenutno stanje u privredi određene zemlje odražava se na gotovo svaku organizaciju koja posluje u toj zemlji. Kada je privreda u usponu, više ljudi radi i plate se povećavaju, tako da potrošači mogu da troše više novca. S druge strane, zbog pada privredne aktivnosti potrošači imaju manje novca za potrošnju, tako da se manje proizvoda kupuje i prodaje. Pad privredne aktivnosti otežava rast pojedinih preduzeća.

Neki menadžeri pokušavaju da predvide buduću privrednu aktivnost tako što prate pokazatelje poslovnog poverenja. **Indeksi poslovno poverenja** pokazuju koliko su aktuelni menadžeri sigurni u buduću poslovni rast.

2.2 Tehnologija je opšti termin za znanje, alate i tehnike koji se koriste za pretvaranje inputa u autput. Promene u tehnologiji mogu da pomognu kompaniji da ponude bolje proizvode ili da efikasnije izrađuju svoje proizvode.

2.3 Društveno-kulturna komponenta opšteg okruženja odnosi se na demografske karakteristike, opšte ponašanje, stavove i uverenja ljudi u odredjenom društvu. Oni utiču na organizacije na 2 važna načina:

- **Prvo** - promene demografskih karakteristika, kao što su promena broja ljudi koji poseduje određene veštine, povećanje/smanjenje određenih segmenata stanovništva ili promena kulturnih normi.
- **Drugo** - promene u ponašanju, stavovima i uverenjima utiču i na tražnju za proizvodima i uslugama.

2.4 Politička/zakonska komponenta opšteg okruženja obuhvata zakone, propise, sudske odluke koji regulišu i kontrolišu ponašanje preduzeća. Novi zakoni i propisi nameću dodatne odgovornosti kompanijama.

3. Specifično okruženje

Specifično okruženje je okruženje koje ima svaka organizacija i koje je jedinstveno za privrednu granu kojoj dato preduzeće pripada i koje utiče na svakodnevno poslovanje tog preduzeća.

Komponente koje utiču na specifično okruženje su: **kupci, konkurenti, dobavljači, granska regulativa i grupe za pritisak.**

3.1. Kupci kupuju proizvode i usluge. Kompanije ne mogu da opstanu bez podrške kupaca. Stoga je praćenje promenljivih želja i potreba kupaca ključno za poslovni uspeh. Postoje dve osnovne strategije za praćenje kupaca:

- **Reaktivna** – praćenje kupaca koje se odnosi na određivanje trendova i problema koji se tiču kupaca i reagovanje na njih nakon što se pojave. Jedna od reaktivnih strategija je slušanje žalbi kupaca i reagovanje na njihove probleme.
- **Proaktivno** – praćenje kupaca koje podrazumeva utvrđivanje mogućih potreba, trendova i problema, i preduzimanje akcije pre nego što se oni pojave.

3.2. Konkurenti su kompanije iz iste privredne grane koje kupcima prodaju slične proizvode ili usluge. Kompanije moraju da prate šta njihovi konkurenti rade.

Analiza konkurenata je proces praćenja konkurencije koji podrazumeva utvrđivanje konkurenata, predviđanje njihovih poteza, i određivanje njihovih snaga i slabosti.

3.3. Dobavljači su kompanije koje obezbeđuju materijale, ljudske, finansijske i informacione resurse drugim kompanijama. Ključni faktor koji utiče na rezultate i kvalitet odnosa između kompanije i dobavljača je stepen njihove međusobne zavisnosti.

Zavisnost od dobavljača se odnosi na to u kojoj meri se kompanije oslanjaju na određenog dobavljača zato što je njegov proizvod značajan za nju i zato što teško može da pronađe druge prodavce tog proizvoda.

Zavisnost od kupaca se odnosi na to koliko se dobavljač oslanja na kupca zato što mu prodaja zavisi od tog kupca i zato što je teško da pronađe druge kupce za svoje proizvode.

Odnosi između dobavljača i kupaca mogu da dovedu do 2 vrste ponašanja:

- **Oportunističko ponašanje** - razmena u kojoj jedna strana ostvaruje korist na štetu druge strane u poslovnom odnosu.
- **Ponašanje usmereno na jačanje odnosa** čiji cilj je da uspostavi uzajamno koristan, dugoročan odnos između kupca i dobavljača.

3.4. Granska regulativa se odnosi na propise i pravila koji regulišu prakse i procedure u određenim privrednim granama, delatnostima i profesijama. Regulatorne agencije utiču na preduzeća tako što definišu i pripremaju pravila i propise da bi zaštitili potrošače, radnike ili društvo u celini.

3.5. Grupe za pritisak su grupe zabrinutih građana koji se udružuju da bi pokušali da utiču na poslovne prakse u određenim privrednim granama, delatnostima i profesijama. Članovi grupe obično imaju isti stav o određenom problemu.

Grupe za pritisak mogu da koriste nekoliko pristupa:

- **Javne komunikacije** - predstavljaju jednu od taktika grupe za pritisak koja se oslanja na dobrovoljno učešće informativnih medija i propagandne industrije u prenošenju poruke date grupe.
- **Zastupanje u medijima** - taktika grupe za pritisak koja se primenjuje sa ciljem da se ono protiv čega se data grupa zalaže predstavi kao javni problem, da se razotkrije sumnjive, izrabljivačke neetičke prakse i obezbedi medijska pažnja tako što se kupuje prostor u medijima ili stvara kontroverza koja će verovatno privući veliku pažnju medija.
- **Bojkot proizvoda** - taktika koju grupa za pritisak primenjuje kada se suprotstavlja akcijama određene kompanije tako što ubeđuje potrošače da ne kupuju proizvod ili uslugu date kompanije.

4. Razumevanje promenljivog okruženja

S obzirom na to da promene u okruženju mogu da budu dinamične, zbunjujuće i složene, menadžeri primenjuju postupak od tri koraka da bi razumeli promene u svom eksternom okruženju: **skeniranje okruženja, tumačenje faktora u okruženju i reagovanje na šanse i opasnosti.**

4.1 Skeniranje okruženja podrazumeva analiziranje okruženja s ciljem da se uoče važni događaji ili činioци koji mogu da utiču na organizaciju. Menadžeri analiziraju okruženje da bi bili obavešteni o važnim faktorima u svojoj privrednoj grani. Menadžeri takođe analiziraju svoje okruženje kako bi smanjili neizvesnost. Menadžeri pažljivo prate trendove i događaje koji su direktno povezani sa sposobnošću njihove kompanije da se nadmeće na tržištu. Skeniranje okruženja doprinosi organizacionim performansama – pomaže menadžerima da primete promene i probleme u okruženju pre nego što oni prouzrokuju krizu za organizaciju.

4.2 Tumačenje faktora u okruženju – menadžeri nakon skeniranja okruženja određuju šta činioци i događaji u okruženju znače za organizaciju. Menadžeri te činioce posmatraju ili **kao opasnosti** ili **kao šanse**. Ako su u pitanju opasnosti, menadžeri preduzimaju korake da zaštite kompaniju od dodatne štete. Ako su, s druge strane, u pitanju šanse, menadžeri razmatraju strateške alternative za korišćenje tih događaja u svrhu poboljšanja performansi kompanije.

4.3 Reagovanje na šanse i opasnosti

Pošto je nemoguće razumeti i sagledati sve faktore i promene, menadžeri se oslanjaju na pojednostavljeni model eksternog okruženja koji se naziva kognitivna mapa.

Kognitivne mape su grafički prikaz odnosa između faktora u okruženju i mogućih akcija organizacije, prema tumačenju menadžera.

Interno okruženje su događaji i trendovi unutar organizacije koji utiču na menadžment, zaposlene i organizacionu kulturu. Važno je jer utiče na šta ljudi misle, osećaju i rade na poslu.

5. Organizaciona kultura – stvaranje, uspeh i promena

5.1. Stvaranje i održavanje organizacione kulture

Organizaciona kultura su vrednosti, uverenja i stavovi koji su zajednički članovima organizacije. Ona je ključna komponenta internog okruženja.

Kada osnivači organizacije napuste organizaciju (odu u penziju i sl), njihove vrednosti, stavovi i uverenja se zadržavaju u kompaniji uz pomoć **organizacionih priča, i organizacionih heroja**.

- **Organizacione priče** su priče koje pričaju članovi organizacije da bi razumeli događaje i promene u organizaciji i istakli pretpostavke, odluke i akcije koje su u skladu sa organizacionom kulturom.
- **Organizacioni heroji** su ljudi čuveni po svojim dostignućima i kvalitetima u organizaciji.

5.2. Uspešna organizaciona kultura je zasnovana na prilagodljivosti, učešću zaposlenih u odlučivanju, jasnoj viziji i doslednosti.

- **Prilagodljivost** je sposobnost da se primete promene u okruženju organizacije i da se na njih reaguje.
- **Učešće zaposlenih u odlučivanju** doprinosi tome da zaposleni imaju izraženije osećanje posvećenosti i odgovornosti.
- **Vizija kompanije** je svrha ili razlog postojanja kompanije. U organizacionoj kulturi koju karakteriše jasna vizija, svima je jasno koji je strateški cilj i pravac organizacije.
- **Doslednost organizacione kulture** doprinosi tome da kompanija aktivno definiše i prenosi organizacione vrednosti, uverenja i stavove.

5.3. Promena organizacione kulture

Organizaciona kultura postoji na tri nivoa:

- **površni nivo (ono što se vidi)** – simbolička obeležja (pravila oblačenja, ponašanje radnika i menadžera itd).
- **eksplicitne vrednosti i uverenja (ono što se čuje)** – šta ljudi pričaju i kako se odluke donose ili objašnjavaju.
- **nesvesne pretpostavke i uverenja (ono što se veruje)** – široko prihvaćene pretpostavke i uverenja, nepisana pravila ili stavovi koji su čvrsto ukorenjeni da se o njima retko razgovara. Vrlo ih je teško promeniti.

Jedan od načina da se promeni korporativna kultura je da se **uvođenje novog ponašanja** ili **izmena ponašanja** iskoriste sa ciljem da se učvrste novi obrasci ponašanja menadžerima i zaposlenima. To je proces tokom koga se od menadžera i zaposlenih traži da usvoje novi način ponašanja, dok izmena ponašanja podrazumeva da menadžeri i zaposleni treba da stari način ponašanja zamene novim.

Još jedan način na koji menadžeri mogu da započnu promene organizacione kulture jeste da promene **vidljiva obeležja**.

Vidljiva obeležja su vidljivi znakovi organizacione kulture, kao što su dizajn i izgled kancelarija, pravila oblačenja u kompaniji, beneficije i posebne pogodnosti koje kompanija pruža zaposlenima (opcija za kupovinu akcija kompanije, parking mesto itd).